

SLOVENIJA

Uredništvo: Ljubljana, Tyrševa cesta št. 17

Naročnina četrletno 15 din

za pol leta 30 din

za vse leto 60 din

Posamezne številke 1.50 din

V zamejstvo celoletna naročnina 90 din

Ljubljana, 30. junija 1939.

Upravištvo: Ljubljana, Tyrševa cesta 17

Poštočkovni račun:

Ljubljana št. 16.176

Rokopisov ne vračamo

Oglasi po tarifu

Tiska Zadruga tiskarna (M. Blejec) v Ljubljani

Resnični krivičniki

Povprečni človek današnjih dni gleda svet in dogajanja stvarno. Navsezadnje pa bodo odločevali in odločujejo tudi že sedaj, čeprav ne povsod, ljudske množice, ki so iz poprečnih ljudi, ker je nadpoprečnih osebnosti čim dalje manj na svetu. Le nadpoprečni umi, ki stoje npr. v duhovno res visoko, ne gledajo ljudi, ki so nosilci kakšne misli ali gibanja, kot ljudi in njih napake, ampak cenijo misel samo ter ne vidijo ali pa nočejo videti napak in pregreh zagovornikov misli. Dandanes ljudske množice ne dajo nič na besede: »Ne glej me, ampak poslušaj me!«

Slovenstvo stoji na treh podstavah: na veri, upanju in ljubezni, in bilo bi želeli, da bi imel vsak Slovenec kot skalo trdno vero v obstoj in nenadomestljivo vrednost slovenstva, upanje v njegovo prihodnost in ljubezen, ki je pripravljena za slovenstvo prinašati resnične žrtve. V resnici pa tudi pri nas kot drugod po svetu, velika večina ljudi gleda vsako stvar iz praktične strani in seveda tudi slovensko misel in slovenstvo ter kar je z njim v zvezi. Pri nas pa hodi povrh še zapeljivec okoli in seje po njivi ljuljko. Bolj kot naša majhnost jemlje množicam vero v moč in vrednost slovenstva napake, ki jih delajo ljudje, ki hočejo vedriti in oblačiti na naši zemlji v imenu slovenstva in hočejo imeti slovenstvo v zakupu. In napak delajo ti ljudje res več, kakor bi kdo pričakoval.

Neredko je slišati pri nas resne in poštene ljudi, ki so odločni Slovenci, če govoriš z njimi o slovenski samovladi, da ti vsi v skrbeh odvrnejo: »Vse je prav, lepa beseda je svoboda, vendar pomislite le, kakšne razmere bi nastopile pri nas, če bi odločevali o vsem naši ljudje sami!« Začno ti naštevati krivice, ki so jih domači ljudje prizadejali svojim lastnim ljudem, pa naj si bo v zasebnih ali v javnih zadevah, posebno pa še v javnih stvareh. In poštini in prepričani Slovenci začno zagovarjati nekakšno podložništvo, češ saj je za naše ljudi same bolje, da odloča o naših stvareh kdo drugi, ne pa naši ljudje. Tako izgubljajo slovenski ljudje vero v slovensko občestvo, ko bi morala ravno vera in prepričanje o vrednotah slovenstva biti gonilna moč za ohranitev in razvitek.

Da, nasprotniki resničnega in čistega slovenstva, ki jih je še dandanes pri nas vse polno, samo da so se tu in tam potuhnil, izrabljajo napake in krivice, ki jih delajo ljudje, ki se sami štejejo med zagovornike slovenstva, je naravno in razumljivo, pa naj so zakriviljene krivice in napake ali zaradi nesposobnosti ali pa iz hudo-bije. Ljudstvo slednjega ne razločuje in tudi ne more razločevati, ampak občuti krivice, ki mu jih prizadene človek, ki mu je bližji še huje, kakor pa če jih zakrivi nasprotnik.

Čista slovenska misel more zmagati nad množicami le takrat, če bo vsak naš preprosti človek videl in bo prepričan, da je slovenstvo boljše kot nasprotna stran. Le tedaj bo pripravljen prinašati za slovensko stvar žrtve in jih bo tudi v resnici prinašal, kakor jih doprinašajo drugi narodi za svojo svobodo. Preprosti slovenski človek ne razločuje stvari od osebe.

Zato je tisti, ki nastopa kot zagovornik slovenstva, pa greši in dela krivice svojim lastnim slovenskim ljudem, slovenski stvari bolj škodljiv kot so očitni nasprotniki slovenstva, ker izpodreza slovenstvo pri koreninah. Očitni sovražniki slovenstva, ki slovenstvo zanikujejo in ga sramote, morejo povzročati le samo odpor slovenskega občestva in ga zato ne morejo uničiti, kvečjemu, da ga zaenkrat potlačijo in potisnejo v kot, kjer pa vnovič zbere svoje moči za nasprotni udarec, ki je tem močnejši, čim večji je bil prej pritisk.

Ni treba zaradi krivic in napak, ki jih delajo taki ljudje, ki trdijo sami, da se bore za slovensko stvar, pravim in resničnim Slovincem obupavati nad slovenstvom samim. Pred vsem je treba pomisliti, da veliko takih, ki vedre in oblače

pri nas v imenu slovenstva, ni postavilo slovensko ljudstvo po svobodni volji, da se je marsikdo sicer prištel med zagovornike slovenstva in da bi marsikdo, ki stoji spredaj, bil postavljen čisto v kot, če bi slovenski ljudje lahko sami odločevali o svojih stvareh. Pomisliti je treba, da so tudi drugod po svetu podobne razmere in da je bil tudi med apostoli nevrednež, pa je vseeno apostolsko delo zmagalo in njih nauk osvobodil ves svet. Zavedati se je pa treba tudi, da slovenstvo skriva v sebi moči, ki dandanes niso vidne: najboljši ljudje stoje ob strani in še čakajo.

Obtožujem

Rad bi, da bi prešli preko uvodnih besed in splošnosti, ki jih je bilo tudi treba ugotoviti, pri razpravljanju o slovenskem narodno-obrambnem delu naprej. Zato danes z ozirom na moj prvi članek in članek »C-K-C«-ja nekaj dejstev, ki se mi zdijo nujna pri preureditvi našega slovenskega narodno obrambnega dela.

Vedno je bila za velike akcije in dejanja, ki naj zapustijo nekje sled, potrebna čim večja osreditev vseh moči, ki so za kakšno akcijo na razpolago. Narodno-obrambna akcija mora zapustiti vidno in resnično izpreminjajočo se sled v slovenskem narodnem življenju in mišljenju! Zato je tukaj še bolj nujna čimbolj široka skupnost vseh slovenskih narodnih moči.

Popolnoma napačno je mnenje, da je narodnostno delo lahko monopol samo nekaterih, morebiti samo pripadnikov neke politične stranke ali, kakor smo večkrat slišali in smo lahko brali v eni zadnjih številčk časopisa »Novine Slovenske krajine«, morebiti celo pravica samo katoličanov in še to »pravovernih«. Takšno gledanje na našo narodnostno vprašanje je greh nad narodom, takšno gledanje na našo narodno-obrambno akcijo bi bil resničen zločin nad slovenskimi ljudmi, ki so ostali v Nemčiji, Italiji in Madžarski. Podstava vsega našega narodno-obrambnega dela bo morala v bodoče biti pač v prvi vrsti odkritost in poštenost, ki je ne bo smel prav nihče kršiti! Pri takšnem delu se pač ni mogoče ozirati na osebne koristi in na koristi posameznikov ali morebiti celo nekaterih političnih skupin, temveč je treba vse takšne nagibe odločno zatreti in jih izbrisati! Saj smo lahko pripadniki tega ali onega svetovnega nazora, tudi jaz sem; prav tako smo lahko člani te ali one politične stranke, jaz sam sem prav tako — toda najprej in najbolj moramo biti vsi Slovenci! Tukaj je pa gotovo podstava, kjer se lahko prav vsi združimo v delu! Nihče ne sme in ne more imeti pri takšnem delu kakšnih uglednostnih vprašanj in nagibov. Vsakdo, ki bi tako prišel k delu, bo ob prvi priliki izločen kot škodljiv, obenem bo pa izdajalec in rušilec dela. Takšna obsodba mora biti največja sankcija proti vsem tistim, ki bi hoteli izrabljati narodno-obrambno delo v svoje namene.

Če preidemo od teh potrebnih osnovnih ugotovitev k izvedbi takšne osreditve, se moramo ustaviti ob najhitrejši in najlažje izvedljivi mogočnosti. Imamo, mislim, pet narodno-obrambnih društev (če ni še kje kakšno zakotno društvo s takšnim ali podobnim namenom!), ki imajo svoje podružnice po vsej Sloveniji. Ta društva so predvsem nastala na podlagi svetovnonazorske in politične diferenciacije. Nekoč so si naši očetje lahko dovolili takšno igrakanje, kajti njihovo narodno-obrambno delo se je res, kakor pravi »C-K-C«, omejilo na členstvo pri kakšnem narodno-obrambnem društvu in popivanje na »narodno-obrambni« veselicah in zabavah. Mi mladi, ki smo priče blaznosti takšnega igrakanja, tega ne moremo več, ker se čutimo odgovorne pred narodom, ljudmi, zgodovino in svetom! Iščemo in hočemo najti rešitev iz te zmede! — Osnovo neki

Treba je pa, da zapiha svež veter tudi nad slovensko zemljo. Da bo zapihal, je tako gotovo, kakor posije za dežjem sonce. So naravni zakoni v vsakem občestvu, ki jih posamezniki in skupine tudi s silo ne morejo zatreti, ker so pač zakoni narave, ki so močnejši kot človeške zadeve. Veter odnaša gnilobo v zrak.

Pravih, čistih Slovencev naj ne plašijo nezdrave usedline v slovenskem občestvu! Gledajo naj trezno in mirno ves razvitek in naj bodo prepričani, da bo notranja moč slovenstva odstranila vse izrastke, mogoče prej kot bi kdo pričakoval. Je pa to seveda odvisno tudi od pravih političnih slovenskih ljudi samih. L. M.

združitvi pri narodno-obrambnem delu bi bilo mogoče doseči na dva načina: 1. Da se razidejo vsa narodno-obrambna društva, ki so doslej obstajala na Slovenskem, in se organizira novo in enotno narodno-obrambno društvo, v katerem bi se včlenili vsi tisti, ki so bili doslej člani peterih narodno-obrambnih društev. Pri organiziranju takšnega novega narodno-obrambnega društva bi morali že takoj v začetku najti pot, ki bi izključevala vsako trenje, vsako merjenje morebitnih svetovnonazorskih sil ali političnih sil ali morebiti celo kakšne osebne koristi. To se da uresničiti, le malo odkritosti in poštenosti je treba. 2. Da se vsa doslej obstoječa narodno-obrambna društva združijo v eno društvo, ki bi moralo prav tako popolnoma izpremeniti in prenoviti svoja pravila in odstraniti vse, kar bi lahko kogar koli motilo. To sta, po mojem mnenju, edini dve mogočnosti, ki nudita dovolj hitro rešitev vprašanja združitve vseh narodno-obrambnih moči in ki ju je mogoče rešiti na takšen način, da bo ugodeno prav vsem!

Takoj za tem pa prihaja drugo, še bolj važno vprašanje! Vprašanje resnično širokega sodelovanja prav vseh slovenskih ljudi v takšni organizaciji, ali gibanju, če hočete! — Popolnoma razumljivo je, da ne more in ne sme takšna narodno-obrambna organizacija ostati sedaj last samo nekaterih izbranih slojev, temveč mora biti last vseh slovenskih ljudi. Zato bi jo bilo treba čimbolj približati ljudem, jih na vse razpoložljive načine seznaniti z njo in pritegniti v njo in jih včleniti pri delu, tako da se bodo čutili prav vsi soodgovorni zanjo, za njeno rast in njene uspehe! Postati mora torej splošno ljudsko, narodno gibanje. Tu bo nujno potreben najbolj ozek stik z ljudmi iz življenja: kmeti, delavci, obrtniki, učitelji, duhovščina (posebno zadnja dva sloja bosta imela tu še posebno važno in odgovorno nalogo!), uradniki itd. Odpor, ki ga mora takšna narodna skupnost nuditi tuji propagandi in tujemu pritisku, mora biti spontan, biti mora še silnejši, kakor je bil na primer ob majniški deklaraciji. Tisto se mora uresničiti, kar je zapisal Ivan Cankar ob dr. Krekovi smrti, da je bilo tedaj namreč zadnjič v svoji boli in žalosti vse slovensko ljudstvo eno — Slovenci, ki so izgubili svojega največjega moža. Čas in razmere so takšne, da je potreba takšne povezanosti in skupnosti neizprosna nujnost!

To je začetek! Potem pa pride delo! O njem bo treba govoriti zelo podrobno. Omenim samo to, kar sem že v svojem prvem sestavku poudaril. Delo se ne bo smelo omejiti ali celo začeti pri lepo zvenceh besedah, kričečih letakih in oblubah (vem, tudi prvo dvoje bo potrebno za propagando, ki bo morala biti silna!), temveč mora začeti z dejanji! Vprašanje gospodarskega izboljšanja naših obmejnih krajev, brezposelnost v obmejnih in narodno ogroženih krajih, sanacija slovenskih vasi, sploh socialni, kulturni, gospodarski in zdravstveni dvig naših obmejnih in narodno ogroženih predelov. Vse to čaka nujne rešitve, vse to sestavlja jedro našega narodno-obrambnega problema! Tukaj bo treba začeti! Tukaj bo treba

sistematičnega in hitrega dela! In pozneje pride vse drugo, kar še ni vključeno v te osnovne zahteve. Pa, kakor sem že rekel, o tem bo treba govoriti natančneje, postaviti znova stvarne načrte, pokazati pot in najti rešitev.

Z veliko žalostjo moram ponoviti besede, ki jih je zapisal »C-K-C« ob koncu svojega sestavka: »Kolikokrat je bilo to že povedano in zapisano!

Uspeh je bil vedno maloten! Tudi sedaj se zavedam istega!... Vendar pa bi naj si tisti slovenski ljudje, ki bodo brali te predloge, ki sta jih stavila samo dobra volja in spoznanje nujnosti takšnega dela, mislili o vsem tem in skušali s svojimi močmi urediti tako, da bi prišli v tej smeri že do stvarnih razgovorov in v prvi vrsti do dejanj!

mkv.

Agrarna struktura Slovenije v primerjavi z nekaterimi drugimi deželami

Univ. prof. dr. Aleks. Bilimovič je priobčil v mesečniku »Tehnika in gospodarstvo«, št. 3-4 1939, obširno razpravo: Agrarna struktura Jugoslavije in Slovenije v primeri z agrarno strukturo nekaterih drugih dežel, iz katere posnemamo glavne misli. Statistične podatke omejujemo na tiste, ki so za naše namene najuporabnejši.

Avtor je zbral podatke o 9 tujih državah in jih primerja s podatki o Jugoslaviji in Sloveniji, v glavnem jih vzporeja s podatki o naši državi. Nas zanima v prvi vrsti primerjava z agrarno strukturo Slovenije, in primerno temu smo porabili statistične podatke. Storili smo to še iz drugega razloga. Podatki o Jugoslaviji bi potrebovali neko pojasnilo. Dokler tega nimamo, jih sprejemamo s pridržki. Avtorju se morda to pojasnilo v tej razpravi ni zdelo potrebno. Ne zaupamo popolnoma oficialnim podatkom jugoslovanske statistike. Avtor izrečno poudarja, da se nanašajo podatki za našo državo na celotno površino kmetijskih obratov in ne samo na kmetijsko izkoriščano zemljo. Nerazumljivo nam je zato, da obsega statistika vseh obratov v Jugoslaviji komaj 42,8% celotnega državnega ozemlja. Če odračunamo Slovenijo, potem se statistično zajeti obseg ostalega državnega ozemlja zniža na 40,2%. Nam se zdi izključeno, da bi bilo pri nas toliko zemlje, ki bi ne spadala k nobenemu kmetijskemu obratu. Kar velja za jugoslovansko, to velja tudi za bolgarsko statistiko. Za druge države in za Slovenijo odpada na kmetijske obrate 80% vse površine. Ostalih 20% bi odpadlo na neplodne gorske predele, na površino voda, cest, mest itd. Obseg od agrarne statistike zajete zemlje znaša v Nemčiji 89,5%, v Bolgariji 42,4%, v Italiji 84,6%, v Češkoslovaški 95,8%, na Poljskem 78%, v Franciji 85,8%, na Danskem 73,9% in na Angleškem (brez Škotske in Severne Irske) 69%. Delež Slovenije na skupnem državnem ozemlju je 6,5%, njen delež na celotni površini vseh statistično zajetih obratov pa 12%.

I.

Povprečni obseg kmetijskih obratov v posameznih deželah.

Avtor je izbral za primerjavo z Jugoslavijo in Slovenijo države, ki predstavljajo kot agrarne ali industrijske države, ležeče v raznih predelih Evrope, različne tipe. Razdelil je podatke vsake države, kolikor se je dalo, v iste velikostne skupine in primerjavo izvedel na več načinov.

Najprej je izračunal za vsako državo **povprečni obseg kmetijskih obratov**. (Avtor uporablja izraz »kmečki obrate, ki se vsebinsko ne krije popolnoma z označbo kmetijski obrat.) Ta povpreček daje **prvo važno oznako** kmetijskih razmer v posameznih državah. V nekaterih državah obsega kmetijska statistika vse obrate od najmanjših naprej, v drugih pa le od 0,50 ha naprej. Avtor je izračunal povpreček za oba primera. Tu navajamo samo povprečni obseg obratov od 0,50 ha navzgor (obrate pod 0,50 ha je težko šteti med prave kmetijske obrate).

Jugoslavija	5,8 ha
Italija	7,9 ha
Slovenija	9,3 ha
Češkoslovaška	9,7 ha
Poljska	10,3 ha
Nemčija	13,5 ha
Danska	15,3 ha
Anglija	25,6 ha

Za Bolgarsko, Francijo in USA tega povprečka ni mogoče izračunati, ker statistika ne navaja obratov do 0,5 ha v posebni skupini. Bolgarska ima pri upoštevanju vseh, tudi najmanjših obratov, povpreček 4,9 ha, Slovenija 8,5 ha, Francija 11,7 ha in USA 63,5 hektarov. Bolgarija ima, če se lahko zanašamo na statistiko, v vsakem primeru **najmanjši** povprečni obseg obratov.

Po teh številkah so Bolgarska, Jugoslavija in Italija države **malih obratov**, Nemčija, Danska in posebno Anglija države **povprečno velikih obratov**. A v Nemčiji in na Angleškem zvišujejo povprečni obseg številna veleposestva. Za Dansko velja, da bi bil povprečni obseg obratov še večji, če bi upoštevali celotno površino obratov, ne le kmetijsko izkoriščano zemljo. Slovenija zavzema s povprečkom 9,3 (oziroma 8,3) **srednje** mesto, pri čemer pa moramo upoštevati, da odpade pri nas velik del zemlje na gozdove in pašnike in neplodno zemljo in da je kakovost zemlje v nekaterih predelih prav slaba.

Razdelitev obratov v velikostne skupine.

Povprečni obseg obratov ne daje prave slike agrarne strukture, ker je razdelitev zemlje na posamezne velikostne skupine lahko zelo različen. Zato je treba primerjati posamezne velikostne skupine z ozirom na njih delež na skupnem številu in skupni površini obratov.

Razprava najprej navaja absolutne številke o številu obratov in obsegu površine posameznih skupin,

potem pa relativne, to je odstotne številke. Ker je treba pri primerjavi absolutnih številk vedno imeti pred očmi velikost vsega ozemlja, ki je za posamezne države zelo različna, navajamo tu samo relativne številke, ker za naše namene zadostujejo. Razen tega smo nekatere skupine združili in tako število skupin zmanjšali, kar preglednosti slike ne bo v škodo. Le za Slovenijo navajamo vse številke.

V Sloveniji je bila razdelitev obratov tale:

Obrati ha	Število obratov tisoč	%	Površina tisoč ha	%
0,01 do 0,50	18,2	11,8	4,4	0,4
0,51 do 1	13,2	8,5	9,8	0,8
1 do 2	19,7	12,7	29,2	2,5
2 do 5	37,7	24,4	125,8	9,8
5 do 10	28,8	18,7	207,7	16,2
10 do 20	24,5	15,8	344,0	26,9
20 do 50	10,8	7,0	306,6	24,0
50 do 100	1,26	0,8	82,4	6,5
100 do 200	0,30	0,2	40,2	3,1
200 do 500	0,13	0,08	38,8	3,0
nad 500	0,055	0,036	89,7	7,0
	154,645	100,0	1.278,6	100,0

Kakor za Slovenijo, podaja avtor za vsako državo posebej ustrezajoči statistični pregled in podatke vsake države primerja posebej s podatki Jugoslavije ter ugotavlja za vsako skupino razlike v odstotkih. Tudi to vzporeditev opuščamo, ker bi presegala okvir tega poročila, in se omejujemo na skupni statistični prikaz relativnih števil in na prvem mestu še enkrat priobčujemo številke za Slovenijo zaradi primerjave.

	Število obratov v %	1 ha	1-5 ha	5-20 ha	20 do 100 ha	nad 100 ha
Slovenija	20,3	37,1	34,5	7,8	0,3	
Jugoslavija	16,8	51,0	29,3	2,8	0,1	
Bolgarska	13,5	49,6	35,4	1,5	—	
Nemčija	68,0	15,1	12,7	3,8	0,4	
Italija	35,5	43,0	17,9	3,1	0,5	
Francija	25,6	28,9	33,0	11,7	0,8	
Češkoslovaška	28,1	42,8	24,5	4,0	0,6	
Poljska	10,2	54,5	32,1	2,6	0,6	

	Površina vseh obratov v %	1 ha	1-5 ha	5-20 ha	20 do 100 ha	nad 100 ha
Slovenija	1,2	12,1	43,1	30,5	13,1	
Jugoslavija	1,7	26,3	49,5	16,2	6,5	
Bolgarska	1,3	28,7	61,2	8,8	—	
Nemčija	1,9	7,8	25,3	27,5	37,5	
Italija	2,5	17,1	26,8	18,9	34,7	
Francija	1,6	8,2	33,1	41,4	15,7	
Češkoslovaška	1,6	13,9	28,8	16,0	39,7	
Poljska	0,3	14,5	30,8	9,6	44,8	

Pripomba. Pri Poljski smo šteli v 1. koloni obrate do 0,50, v 2. koloni obrate od 0,51 — 5 ha, kar nekoliko spreminja razmerje odstotkov.

Kakor je razvidno, smo zmanjšali število velikostnih skupin na pet. Našim namenom to ne bo v škodo. Prvo skupino bi imenovali **priliskave obrate**, drugo skupino **male kmetije**, tretjo skupino **srednje kmetije**, četrto skupino **velike kmetije** in peto skupino **veleposestva ali veleobrate**. Tu seveda nista upoštevana kakovost in obseg orne zemlje.

Že v Sloveniji je v tem oziru velika razlika. Kmetija z 10 ha je v goratih predelih s prevladujočimi gozdovi in pašniki mala kmetija, v lendavskem okraju

Modno blago

Nogavice, rokavice, vsakovrstno damsko in moško perilo, žepni robci, brisače, ščetke, krojaške in šiviljske potrebščine kupite

n a j u g o d n e j e p r i

Peteline, Ljubljana

ob vodi, blizu Prešernovega spomenika

bi šteli kmetijo s tem obsegom med boljše srednje kmetije. Za Banat so te razlike gotovo še občutnejše. Kmetija na Danskem z istim obsegom kot v Sloveniji ima v povprečju gotovo dvakrat toliko ornice kakor pri nas, ne oziraje se na njeno kakovost.

Ker statistika za Dansko, Anglijo in USA nima velikostnih skupin, ki bi jih lahko uvrstili v zgorajšjo razpredelnico, primerjamo podatke vsake od teh držav posebej s podatki Slovenije. (Prof. dr. Bilimovič jih primerja s podatki Slovenije. (Tudi tu smo zmanjšali število skupin.)

Danska

Obseg obratov v ha				Število obratov v o/0		Površina obratov v o/0	
Danska		Slovenija		Danska	Slovenija	Danska	Slovenija
0,55	do 5	0,51	do 5	27,4	51,7	5,1	12,9
5	do 30	5	do 20	60,4	39,1	52,6	43,3
30	do 60	20	do 50	10,4	7,9	26,6	24,0
60	do 120	50	do 100	1,4	1,0	9,1	6,5
	nad 120		nad 100	0,4	0,3	6,6	13,3

Anglija

Obseg obratov v ha				Število obratov v %		Površina obratov v %	
Anglija		Slovenija		Anglija	Slovenija	Anglija	Slovenija
0,4 do 2,0	0,51 do 2	18,8	24,1	0,9	3,0		
2,0 do 8,1	2 do 10	27,3	48,7	4,9	26,2		
8,1 do 20,2	10 do 20	19,4	18,0	10,4	27,0		
20,2 do 60,7	20 do 50	22,6	7,9	32,3	24,0		
60,7 do 122	50 do 100	8,7	1,0	28,6	6,5		
nad 122	nad 100	3,2	0,3	22,9	13,3		

USA

Obseg obratov v ha				Število obratov v %		Površina obratov v %	
U.S.A.		Slovenija		U.S.A.	Slovenija	U.S.A.	Slovenija
do 1,2		do 1		0,7	20,3	0,0	1,2
1,2 do 7,7	1	do 10		13,9	53,8	1,0	28,3
8,1 do 19,8	10	do 20		22,9	15,8	4,7	26,9
20,2 do 104,8	20	do 100		51,6	7,8	39,5	30,5
nad 105		nad 100		10,9	0,3	54,8	13,1

Ker izkazuje Nemčija v svoji statistiki do 0,50 ha prav vse, tudi najmanjše obrate in vrtove, znaša število teh pritlikavih obratov 63,5% skupnega števila vseh obratov. To bi lahko ustvarilo napačno predstavilo o njeni agrarni strukturi. Zato primerjamo njene podatke še enkrat s podatki Slovenije, upoštevamo pa samo obrate od 0,51 ha navzgor. Podatki se nanašajo na Nemčijo v starih mejah.

Nemčija

Obseg obratov v ha		Število obratov v %		Površina obratov v %	
		Nemčija	Slovenija	Nemčija	Slovenija
0,51 do	1	11,9	9,7	0,7	0,7
1 do	5	41,6	42,0	7,9	12,2
5 do	20	34,9	39,1	25,6	43,3
20 do	100	10,5	8,9	27,9	30,5
nad	100	1,1	0,3	37,9	13,3

(Konec prihodnjič.)

Sporazum — slovensko vprašanje in ustava

(Dopis iz kmečkih krogov.)

O gori imenovanih stvareh se veliko razpravlja. Ne da se pa o tem govoriti tako, kot si kdo želi, ali kakor bi se moralo. Kar se tiče prvega, ne smemo biti enostranski, kar se pa tiče drugega, je pa treba upoštevati, da ni nihče vseveden.

Takoj v začetku poudarjam, da ne mislim razmotrivati naslovnih stvari s političnega stališča, kar bi se ne ujemalo s pravili ZAKŠ, pa tudi ne kritizirati strank in vlad, kajti pri tem je treba zavzemati proti vsem enako stališče, namreč, »da je pri vseh strankah in vladah kritizirati in s stvarnimi predlogi popravljati to, kar je za absolutno in z nami vred za kmečki stan in gospodarstvo slabo, krivično in napačno, in hvaliti, pospeševati in odobravati to, kar je za nas in za kmečki stan dobro in koristno. Soditi pa, katera stranka ali struja ima svetovno nazorno prav ali ne, ni naloga naše organizacije, ampak

naj vsak v tem oziru dela po svoji vesti in svojem prepričanju.

Iz tega osnovnega stališča smo kot ljudje, ki stojimo med kmečkim ljudstvom in izobraženstvom in ki vidimo, občutimo in presojava življenje na eni kot na drugi strani, iz globokega prepričanja že lansko leto na zborovanju z opozorilom morda prvi sprožili vprašanje, ki se tiče kmečke plasti slovenskega naroda. S podatki smo osvetlili slabi gospodarski položaj, opisali krivično davčno prakso med našim ljudstvom in orisali zaostne razmere naše vasi. Sledila je velika kmetijska anketa, ki je posvetila prav kmetijstvu mnogo pozornosti. Preneslo se je vse to tudi v narodno skupščino, kjer se je mnogo govorilo o slabem gospodarskem stanju Slovenije. In kakor smo mi lansko leto svoje ugotovitve podprli s stvarnimi podatki, se je isto prakticiralo tudi v narodni skupščini, in tako stojimo danes

menda pod vtiskom stvarnih ugotovitev in drugih nadvse poučnih zgledov pred uresničitvijo tisočletnih naših sanj po naši samostojni slovenski hiši v okviru jugoslovanske države. Ker je torej uresničenje teh naših želj prodrlo že do najvišjih mest in je predmet razpravljanja vodilnih krogov, ki imajo oblast v rokah, ne bomo mi o tem več govorili. Lanskoletni naš namen, opozoriti javnost, da obstaja tudi slovensko vprašanje, predvsem z ozirom na gospodarstvo, je s tem dosežen.

Kot praktični ljudje bi pa odločujoče opozorili še na to, da pred izvedbo notranje ureditve države ne bodo storili iste usodne napake, kot je bila storjena z Vidovdanko ustavo (z dne 18. junija 1921), v kateri se v členu 99. sicer govori, da imajo oblastne samouprave pravico, izdajati oblastne uredbe o vseh stvareh iz svoje pristojnosti, a je ta uredbodajna pravica v istem členu uničena s tem, da določa, da oblastne uredbe ne smejo biti v nasprotju niti z ustavo niti z obstoječimi zakoni. Tako oblastne skupščine niso mogle izpremeniti nobenega še tako zastarelega in neodgovarjajočega zakona. To stanje se je s finančnim zakonom za leto 1927/28 sicer deloma popravilo, ko se je dovolilo delno spreminjati stare avstrijske zakone, a so oblastne samouprave na tej hibi stalno trpele. Zato se naj v zakonu o samoupravah da mogočnost samoupravnim telesom, spreminjati, izpopolnjevati in razveljavljati določila obstoječih zakonov.

Glavni namen ustave je in mora biti, da varuje osebno in državljansko svobodo in da omogoči ljudstvu sodelovati pri določitvi svoje usode. Tudi misel o nedotakljivosti ustave nas ne sme vznemirjati, kajti v absolutni nespremenljivosti ni mogoče ohraniti nobene ustave. Človeško življenje je močnejše kakor črke zakona, ker se v življenju posameznikov in naroda stalno pojavljajo nove potrebe in nove zahteve. Saj je n. pr. Francija, ki je domovina vseh pisanih ustav v Evropi, svojo ustavo od 3. septembra 1791 desetkrat menjala. Pa tudi podstave sedanje francoske ustave iz leta 1875., ki je že enajsta, so že trikrat spremenili (leta 1879., leta 1884. in 10. avgusta 1926). Saj ni treba, da bi se sprememba ustave izvršila s popolnoma novim zakonom. Lahko se besedilo nekaterih točk ustave spremeni ali razveljavi z dodatnimi zakoni, kar je v navadi v Zedinjenih državah Severne Amerike, kjer se ustavni listini od leta 1787. ni spremenilo besedilo, pač pa so se sprejemali dodatki k ustavi.

Z vsem tem hočemo poudariti le to, da nas pri oblikovanju in zakonskem določevanju samouprav ne sme motiti izgovor, da se s tem zakonom ne smejo spreminjati določila veljavnih zakonov s strani samoupravnih teles. Samo kar se tiče vrhovne državne uprave in pa obstoja države kot take, se ne sme dati samoupravnim telesom pravica odločanja, razveljavljanja in popravljanja. Vse drugo pa, kar se tiče življenjskih pogojev prebivalstva z ozirom na kraj, čas in kulturo, se pa naj prepusti samoupravnim telesom. To je tudi prava osnova ustave, ki je v človeškem srcu, osnovana na naravnem pravu. Iz te osnove naj zraste na podlagi navedenih dejstev novi zakon o notranji ureditvi države. D.

Vsak zaveden Slovenec naj bo naročnik „Slovenije“!

Opazovalec

Opazovalec

O disciplini

Nobene politične čednosti ni moderno politično življenje tako poveljevalo kakor disciplino. Tudi včasih smo slavili različne politične in strankarske čednosti in kreposti. Visoko obražtana je bila nekaj politična in strankarska zavednost. Skoraj se lahko reče, da je korakala na čelu vseh strankarsko političnih kreposti. Tudi strankarska zvestoba je bila na dobrem glasu. Politična doslednost je uživala silno visok ugled. Celo požrtvovalnost in nesebičnost nista bili kar od muh.

Sedaj, kakor rečeno, je vse te politične strankarske kreposti kar zasenčila disciplina. To pa zato, ker je disciplina nekako bolj vojaškega značaja. Sedaj se je namreč strankarsko politično življenje nekam povožalo. Zato se izplača, da tudi v »Sloveniji« izkažemo disciplini primerno čast in spoštovanje. Kaj pa je prav za prav disciplina? Kako se loči od zavednosti in zvestobe? Lahko rečemo, da približno tako, kakor rekrutova uniforma od navadne civilistovske obleke. Disciplino bi skoraj lahko imenovali vojaško organizirano pokorščino.

Kakor imamo pri vseh čednostnih večjo ali manjšo stopnjo popolnosti, tako je seveda tudi pri disciplini. Kakor so druge kreposti nekoliko med seboj pomešane, tako je lahko tudi disciplina združena z nekoliko zavednosti, lahko celo s precej zvestobe, vendar višek discipline je disciplina zaradi same sebe. Kantova »stvar na sebi«, to je po domače: slepa disciplina.

Drugi pol discipline je voditeljstvo, bolj pravilno »führerstvo«, ker ima ta beseda bolj vojaški značaj. Za ta drugi pol je najhvaležnejša slepa disciplina. To je disciplina, ki ne vprašuje niti kam, niti zakaj, in nima v tem pogledu nobenih dvomov, ampak koraka strumno naprej.

Mnogo jih je, ki trdijo, da imamo Slovenci od narave mnogo daru za disciplino, da je torej dana velika verjetnost, da bomo to politično krepost razvili do zelo, zelo visoke stopnje. Tudi to se večkrat sliši, da Slovenci posebno v zadnjem času zelo mnogo storimo, da se ta čednost res visoko razvije. Nekateri so celo tega mnenja, da naši javni delavci nobene narodne lastnosti tako skrbno ne gojijo kakor disciplino. Zato je verjetno, da bomo na tem polju Slovenci, kakor smo majhen narod, uspešno tekmovali z velikimi sosedi.

Neravnost našega javnega življenja

Uvodnik »Slovenca« od 23. letošnjega junija navaja pismo nekega svojega bralca, ki toži, da danes ni mogoče ničesar doseči glede na osebno vrednost ali nevrednost, ampak samo s protekcijo in brezobzirnostjo, pa pravi:

To pismo našega bralca zadeva brez dvoma ob jako pereče družabno vprašanje, zato tudi zasluži javen odgovor. Če odgovorimo na bistvo vprašanja, bo že podan, tako mislimo, odgovor tudi na vse druge misli, ki jih pisec v tej zvezi načinja. Jedro vprašanja, ki ga pisec stavlja, pa je po našem mnenju v tem, da se v neki službi ali zlasti na nekem vidnejšem družabnem položaju, če si si ga že kedaj priboril, ni mogoče obdržati z npravnimi in poštenimi sredstvi. Ko bi bila to resnica, bi za krščanski družabni red in za družbo,

ki se še imenuje krščanska, bilo res zelo žalostno spričevalo...

Toda nedvomno je, da je resnica prav ta in taka, in če bi kdo začel stvari s tega stališča preiskavati, bi se le ob malo izjemah ustavil. Morebiti bi bilo najbolje, če bi »Slovenec«, ki je stvar sprožil, sprožil še anketo o njej. Podobne ankete so danes že marsikje v navadi in podajajo, če so prav zasnovane in ne ovirajo nikomur besede, pravi vir za spoznavanje bolezni družbe.

In še to bi rekli, da je bržčas takih nevšečnosti pri nas več kakor drugje.

Delo naših knjižnih založb

Ko se je pred približno desetimi leti naše založništvo reorganiziralo, prenovilo in izboljšalo, smo ob gospodarski stiski, ki je zajela vse naše življenje in prav tako tudi naša založništva, mogli opaziti, da morajo naša knjižna založništva v prizadevanju, nuditi našemu občinstvu čim več domačega, izvirnega blaga, boriti tudi z nehotenimi zakesnitvami, ki so jih pri posameznih domačih delih povzročali razni vzroki, včasih pa izid napovedane knjige sploh preprečili. Občinstvo tega dejstva že tedaj ni sprejelo brez kritike, čuteč, da je zares prikrasano za dela, ki so jih založništva propagandno napovedala z največjo hvalo. Zgodili so se taki primeri skoraj pri vseh založništvih, zato jih ni treba navajati, ker so dovolj znani pri vseh, ki se zanimajo za našo lepo knjigo in ki so n. pr. po dolгих letih mogli z veseljem vzeti v roke Kidričevega »Prešerna«, napovedanega nič manj dolgo in zato še preveč zgodaj. Toda v tem primeru so bili naročniki vsaj sproti obveščani in so mogli po obvestilih založbe docela zasledovati nastanek knjige, dokler nazadnje niso mogli skoraj določiti dneva, ko bodo knjigo prijeli.

Način dela, ki ga pa je uvedla neka druga založba in neka samozaložba za že dolgo napovedani izdaji domačih avtorjev — mislimo na dve napovedani knjigi, ki sta kot slučajno posvečeni dvema mojstroma, slovenskima slikarjema — pa presega vse, kar se je dozda v tem pogledu moglo uveljaviti glede tega načina v slovenskem založništvu. Naročniki knjig se niti ne obveste o stanju stvari, niti se založba ne spomni, da bi jih prosila za potrpljenje — knjigi preprosto ne izideta, brez ozira na obljubljene roke in brez ozira na številne naročnike, ki jih more tako ravnanje le demoralizirati in nič navdušiti za idealna prizadevanja takih založb. Mislimo, da bi bilo potrebno korenito pomesti s takim načinom poslovanja slovenskih založb, zaradi njih samih in pa tudi zaradi kupujočega občinstva. Ako ob izidu prospekta ne moreš zračunati, kedaj bodo mogli biti izdelani klišiji, ne napovej roka izida prej, dokler nimaš vsaj teh stvari v rokah, če te že ne skrbi rokopolis. Zaradi stvari je bilo to treba napisati v opomin drugim, kajti bati se je, da se bo bolezen razpasla in zasegla tudi prevode, da četudi napovedani, preprosto ne bodo izšli. Nazadnje tudi zaradi namena podobnih izdaj, če so namenjene za slavljenje kakih obletnic. Pa to bi bilo laže: saj bi se že nekaj desetletij prej mogla določiti kar stoletnica.

Lepo in dobro ohranjeno perilo,

če vzameš vedno

SCHICHTOVO

TERPENTINOVO MILO

...in za namakanje ženske hvala

Trgovci o svojem položaju

Ob priliki Prekmurskega tedna je bil v Murški Soboti tudi občni zbor Zveze trgovskih združenj v Sloveniji, ki ji načeluje Stane Vidmar. Na zboru je predsednik podal obširno poročilo o gospodarskem položaju slovenskega trgovstva. Poročilo ugotavlja neugodni gospodarski položaj v Sloveniji, kjer v preteklem letu ni bilo namišljene konjunktore, pač pa je ugotoviti po predhodnem malostnem zboljšanju poslabšanje položaja, ki ga danes že uradno ugotavljajo oblastva. Poslabšanje gospodarskega stanja ima svoje vzroke tudi v mednarodni napetosti, zaradi velikih težav pri nabavljanju surovin, zaradi odpuščanja delavstva in bega industrije iz Slovenije. Končno je ugotoviti tudi povečanje davčnih bremen, dasi so ta zaradi ogromnih samoupravnih že tako neznosna. Premišljevanje o zunanjem in notranjem političnem položaju vodijo trgovstvo do ugotovitve, da še ne kažemo Slovenci dovolj zrelosti, ker se ne moremo povzpeti do velikih vsenarodnih akcij, v katerih stopajo v ozadje koristi posameznikov, skupin in strank. V usodnih in važnih trenutkih bi bilo treba priti do složnega in enotnega nastopa, v resnici pa se nam množi škoda zaradi razdvojenosti in nesloge.

Posebej vsebuje poročilo razmišljanja o tistih gospodarskih enotah, ki se nahajajo v nenarodnih rokah. Slovenski trgovci, ki so bili vedno steber in hrbtnica narodne zavednosti, se hočejo tudi sedaj lotiti sestavnega in načrtnega dela za gospodarsko osamosvojitve, da odbijejo naval tuje kapitala in s tem ubranijo grozeče zaslužnje. Načrt, ki ga hočejo slovenski trgovci izvesti, naj bi bil prvič v dolžnosti vsakega slovenskega trgovca, da dosledno odklanja vsakega tuje zastopnika, zato pa da tem bolj podpira domače ljudi v tem posredovalnem poklicu. Drugič: brezpogojna prednost domačim izdelkom in domačim podjetjem pri nakupu. Tretjič: zbiranje domačega kapitala zaradi nacionalizacije tujih podjetij. Kakor se je začelo slovensko uveljavljanje v gospodarskem življenju najprej z branjarji, nato z malimi trgovinami, prešlo počasi v večje trgovine in zlasti po vojni v svobodni državi v veletrgovino, tako nastopa sedaj doba, ko moramo načrtno osvojiti trgovino. Če gre najbolj naravna razvojna pot iz trgovine v industrijo, naj trgovci z združenimi močmi prav zaradi potrebe gospodarske neodvisnosti naroda, naskočijo tudi to postojanko, da se nazadnje izrinejo vsi tuji vplivi iz našega gospodarstva in s tem tudi iz našega javnega življenja.

Načrt je lep in potreben, želeli mu je polnega uspeha. Uspeh pa bo zagotovljen le, ako se bo vse delo izvršilo v vseh podrobnostih in natančno, od osebe do osebe, kakor se je mogla vzdržati naša narodna obramba po taki preizkušeni metodi že pred vojno. Treba pa bo dosti potrpežljivosti in dosledno izvedene, do živca segajoče propagande. Zato je prizadevanje slovenskega trgovstva še posebej toplo pozdraviti.

Konzulati v Ljubljani

Konzulati so zastopstva tujih držav z nalogo, da vzdržujejo gospodarske in trgovsko politične zveze na nekem področju sosednih držav. V Ljubljani je bilo do pred kratkim deset konzulov, v približno enem letu se je njih število zmanjšalo za dva, ker sta izginila avstrijski in češkoslovaški konzulat, prišel pa je zraven pač eden nov, to je nemški. Pokojni Herman Wendel je v nekem svojem članku zapisal, da je Nemčija že pred vojno nameravala v Ljubljani ustanoviti svoj konzulat, ki smo ga zdaj šele lani dobili po izpremenjenem zunanjem političnem položaju. Sicer pa vršijo konzulati, kakor zgoraj omenjeno, v glavnem svojo gospodarsko nalogo, in po tej

Najboljše šivalne stroje

ADLER

za dom in obrt ter posamezne dele ter kolesa kupite pri

PETELINC

LJUBLJANA

za vodo, blizu Prešernov. spomenika

Večletno jamstvo! — Pouk v umetnem vezenju brezplačen

nalogi sodeč bi Slovenija razen devetih držav ne imela skoraj nobenih ali pa prav nobenih gospodarskih zvez s celo vrsto držav, ki se jim dozaj še ni pokazala potreba, vzdrževati v Ljubljani svoj konzulat. Ako pogledamo spisek konzulatov tujih držav n. pr. v Zagrebu, kjer jih je nad 25, se nam na eni strani predstavlja gospodarska važnost, ki jo tujina ob preziru Ljubljane prepisuje Zagrebu, na drugi strani pa nam ta pogled povzroča nemalo začudenje, če na primer ugotovimo, da sosedna Madžarska s Slovenijo nima toliko trgovskih in gospodarskih zvez, da bi ji bilo potrebno poleg zagrebskega vzdrževati tudi ljubljanski konzulat. Da Velika Britanija te potrebe nima, je naš list že pred kratkim ugotovil, ni pa to dejstvo ne za nas in niti ne za Angležke opravičljivo. Še večje začudenje vzbuja dejstvo, da so Zedinjene države Severne Amerike kljub velikanskemu številu slovenskih izseljencev Ljubljano docela prezrle in kljub notranje političnemu razvoju v naši državi do danes še niso uvidele potrebo posebnega konzulata v Ljubljani. Slišali smo sicer, da je ta država hotela ustanoviti v Ljubljani svoj konzulat že takoj po vojni, da pa tedaj za to v Ljubljani ni bilo potrebnih prostorov na razpolago. Zdaj bi gotovo bili — konzulata kljub temu nimamo. Ob razmišljanju o konzulatih bi nazadnje morali omeniti, da tudi niso vsi ti uradi med seboj enaki, in to glede na območje, ker je tako umljivo, predvsem tudi glede na njih funkcijo. Razen konzulatov najbližjih naših sosed in Francije, ki nas časti, so v Ljubljani drugi konzulati večinoma častni. Častni v tem smislu, da jih opravljajo in vodijo naši ljudje, ki so s tem počašeni, pa tudi v tem smislu, da ne morejo vršiti prav vseh dolžnosti in da je nazadnje kljub konzulatu v Ljubljani našim interesom le potrebno, obrniti se na dotične konzulate v sosednem Zagrebu. Ne bo nezanimivo, če povemo, kar smo slišali, da je n. pr. bratovska slovanska republika zaradi svoje kulturne propagande v Sloveniji razdelila našim akademikom pred nedolгим prevod raznih poljskih piscev v izdaji belgrajske založbe »Luča«, dasi bi za Slovenijo v prvi vrsti morala misliti

na prevode poljskih novel, ki so izšle v slovensčini in pri slovenski založbi.

Tudi pri vprašanju tujih konzulatov pri nas moramo torej ugotoviti, da nas Slovence zunanji svet ne upošteva dovolj, ali vsaj ne toliko, kolikor bi zaslužili, četudi se sami v tem smislu ne bi nič zganili. Upoštevanje Ljubljane kot glavnega mesta Slovencev je premajhno. Kaj ko bi se v tem pogledu zganili na ljubljanskem magistratu in dosegli večje zanimanje za nas, vsaj kar se tiče konzulatov važnih držav. Ne dvomimo, da bi s tem Slovenci v splošnem mogli doseči neko aktivno postavko v propagandi za sebe.

Še o vodičih, pevačih in pevačicah

Priljubimo radi to dopolnilo slovenskega jezikoslovca k našemu sestavku o vodičih, pri čemer še pripominjamo, da je tisti »zmeraj« prišel v sestavek le bolj kot lapsus calami — stati bi moralo praviloma, kakor smo to že nekajkrat storili, ko smo govorili o besedah na -ač, -uh, -ež in podobnih. Uredništvo.

V bistvu ima pisec sestavka »O vodnikih in vodičih in o pevkih in pevačicah« v 23. številki »Slovenije« (z dne 9. t. m.) na 2. strani popolnoma prav in se mu mora brez pogoja pritegniti. Samo trditev »Besede na -ač imajo v slovensčini zmeraj svoj poseben, prezirljiv pomen«, trditev, ki naj služi za razlog zoper rabo takih besed, kakor pevač(ica), se mora nekoliko popraviti. Imamo namreč veliko število besed s pripono -ač, ki nimajo prezirljivega pomena.

Kdor kuje, gostuje, grabi (seno), jaha, kleplje, kuri, koplje (v vinogradu), kožuha koruzo, kroji (obleko), meji, nosi, je kovač, gosač, grabljač, jahač, klepač, kurjač, kopač, kožuhač, krojač, mejač, nosač itd. — vse brez prezirljivega pomena. — Beseda vodič sicer ni slovenska, imamo pa vendar nekaj besed, ki so z istim obrazlom izvedene iz glagolskih osnov, kakor hrv. vodič iz voditi. Kdor mlati, je mlatič; gonjač, snubač sta se imenovala nekdašnje gonič, snubič; na Notranjskem pravijo pomočniku občinskega črednika pogonič. Na vzhodu naše Slovenije se pravi človeku, ki pokopuje, pozivlje na ženitovanje in »prezivilje« (to je razglašuje oznanila), pokopič, pozovič in prezovič. Z bičem se bje. V stari cerkveni slovensčini se britev imenuje brič. Na spodnjem Krasu pravijo bodeči nežni bodič, na vzhodu posodi za podcejanje vina cedič in nožu za »beljenje« kolov v vinogradu belič itd. — Vodiča pa ne poznamo in nam ga tudi treba ni.

* Brez prezirljivega pomena so kajpak tudi imena raznih priprav in orodja: odpiráč, otepač, odrivač, pokrivač, panjač, nabijač, klepač i. dr.

—ABC—

Mali zapiski

Dr. Janeza Mencingerja politična vera.

»Po značajnikih ali možeh s pravimi, neomahljivimi navedenimi načeli se ravno ne vpraša toliko. Zgodovina nas namreč uči, da so dozdevne koristi in v one države bile čisto take, da jim značajnik ni mogel služiti. Kadar se naj umakne ravna, jasna pravica; kadar je z blestečimi lažirazlogi okriti krivica, da zadobi videz pravice in

zastoluje namesto nje; kadar se nasilje, da se razširijo državne meje ali utesne pravice državljanov, razglasi za čin, potreben v ohranitev države; kadar se sploh zahteva v prospeh dozdevne državne koristi delo, ki bi bilo v navadnem družabnem življenju hudodelstvo: tedaj značajnik odkloni svoje sodelovanje. A država takisto ne išče njega, ampak brezobzirnih, lokavih, razboritih izvrševalcev svoje volje. Kadar pa se posreči kakšno drzno in negotovo podjetje, tedaj izvršitelja slavijo in proslavljajo; a tebe kamenjajo zaradi bogokletstva, če rečeš: »Neumno ljudstvo! Kaj malikuješ, ko je tvoj pabog tako podel v npravstvu kakor vznošit v umstvu?« ...

(Dr. Janez Mencinger: Moja hoja na Triglav, izdaja Slovenske Matice, 160 strani.)

Minljivost posvetnih stvari

Nazadnje je vendarle tudi »Samouprava« morala po daljšem času imenovati ime dr. Milana Stojadinovića, torej človeka, od katerega je v dneh njegove diktature prinesla skoraj vsak dan primerno retuširano sliko. Ko je prišel Cvetković, in je bilo Stojadinovićeve vladavine kraj, je bilo tudi slik konec, ali vendar, vendar — vsega le ni mogla povedati, to se pravi, povedala ni nič. In ko je Stojadinović kršil disciplino stranke, katere glasilo je hotela »Samouprava« biti, je sicer vzdihovala nad pomanjkljivo disciplino, vendar ime krivca ji ni hotelo iz peresa. Toda sklepov predsedništva in ožjega odbora kluba državnih poslancev svoje stranke le ni mogla zamolčati. In tako beremo na prvi strani »Samouprave« od 21. tega meseca med izobčenci JRZ tudi ime dr. Milana Stojadinovića. Prav tam, kjer se je kot »vodja« s slike dan za dnem smehljal »vodenemu« ljudstvu.

Časi se spreminjajo, pa še prav hitro včasih.

V Belgradu zidajo

Samo država zida letos iz državnega denarja v Belgradu palačo monopolne uprave, palačo centralnih drž. fondov, palačo za policijsko upravo, poslopje za visoko trgovsko šolo in elektrotehnični institut.

Stjepan Radić in slovenska pesem

»Večernik« pripoveduje pod naslovom »Stjepan Radić kot pesnik«, da se je veliki vodnik Hrvatov zanimal za naše knjištvo in znal nekatere slovenske pesmi celo na pamet. Dalje pravi:

Da je dobro poznal zlasti Simona Jenka, priča tudi neka njegova pesem s sledečo kitico:

Vi, vodje pučke, ne dajte se smesti,
na strani prava svaki krepko stoj,
jer tek kad ljudstvo svuda se osvijesti,
imel bo jasne dneve narod moj.

Zadnji verz je skoraj dobesedno vzet iz Jenka in je ostal celo popolnoma slovenski. Pa tudi v mnogih Radićevih rodoljubnih in političnih pesmih se dobro pozna Jenkov vpliv, tako po formi kakor po udarnosti in bilo bi gotovo zanimivo pogledati se koreniteje v to vprašanje, ker bi se nam na ta način odkrilo, kolikšen delež smo imeli Slovenci pri izoblikovanju duhovnosti Stjepana Radića v njegovih dijaških in s tem najvažnejših razvojnih letih.

Janez Kocmur:

Brez naslova

(Nadaljevanje.)

Ne gre za nestrpnost. Naravni gon samoohrane pravi, da tu nekaj ni prav. Tudi trgovska gorečnost ima svoje meje. S takim ravnanjem v resnici ponižujemo sami sebe do narodne manjšine na lastni zemlji. Do manjšine, nevredne spoštovanja; kajti »kdor zaničuje se sam, podstava je tujčevi peti«. Pri vsaki priložnosti jemljemo za merilo svoje vrednosti »mnenje tujca«, češ kaj si misli o nas, če nas ne vidi spodobno obrite. Tu pa razkazujemo brez sramu vso svojo goloto.

Dunajski »Vaterland« je pisal nekoč, da je Celje za nas »ein fremdes Gebiet« — tuje ozemlje. Kakšen vrišč in pišč je bil tedaj — a le na enem tiru; zakaj kot oče te trditve je bil osumljen dr. Šušteršič. Danes bi »Vaterland«, če bi še živel, lahko še z večjo pravico zapisal podobno celo o Ljubljani, če bi jo sodil po njeni zunanosti. Za Šušteršiče bi ne bili v zadregi.

Tu je dela za vse narodne in narodno-obrambne organizacije na pretek. Celo ne dragega in težkega, ki bi zraven moralnih donasalo še drugih koristi. Slovenski časnikar in pisatelj bi prišla do večje veljave, slovenski tisk bi dobil svoj življenjski prostor, ki mu ga sedaj odjeda tuji tisk v lastni hiši. Raznim generalnim ravnateljem in njihovemu zaledju bi to seveda ne bilo všeč, računali bi se zmedli tudi številnim paradnim upravnim svetnikom in drugim opričnikom celostne miselnosti; toda: železo se kuje v ognju. Nakovalo je tu; kladivo tudi; železo samo še čaka kladivarjev ...

Oni dan me je ustavil prijatelj. »Govoril sem s kavarnarjem X. Y.« je začel. »Dejal je, da mu tisto v »Sloveniji« ugaja. Ud sem »Sokola«, »Brani-bora« in drugih narodnih organizacij, je nadalje-

val. Tudi moji gostje so skoraj sami narodnjaki. Nisem čakal, da bi me kdo opozoril na dreganje v »Sloveniji«. Začel sem kar sam. Odpovedal sem vse tuje liste, ki so nam naklonjeni samo navidezno, namesto njih pa naročil nove slovenske. V celoti imam sedaj več čtiva kakor prej, stroškov pa skoraj polovico manj. Stari nemški leksikon sem obdržal, ker je kolikor toliko dober, novega sem pa odklonil. Kupil bom še slovenskega, »Slovenski biografski leksikon« in razne domače tolmache. Gostje so spočetka godrnjali, pa sem jih opozoril na njih dolžnost kot ude narodnih organizacij. V glavnem so navajali, da bodo poslej manj poučeni. Kmalu pa so se prepričali, da prinašajo večji slovenski listi v zgoščenih izvlečkih isto kakor opuščeni tuji, ker zajemajo oboji iz istih virov. Čas, ki so ga prej potratili z brskanjem po njih, deloma iz dolgočasje, še več pa iz grde radovednosti, uporabljajo sedaj za branje slovenskih in stvarnih tujih listov. Prej še sam nisem vedel, da imam toliko tako raznovrstnega čtiva: dnevnikov, tednikov, družinskih listov, obzornikov itd. Izostala je le peščica napetežev, pa sem dobil namesto njih trikrat več drugih. Če bo šlo tako naprej, upam prihraniti toliko, da bom lahko plačal vse delnice pivovarne v Laškem, pa še trem revnim otrokom pojdem za bota. Tako je govoril moj prijatelj, in bil sem vesel. Preden se je poslovil, je pa dejal: »Veš, to se mi je samo sanjalo ...«

Podarjenemu konju ne glej na zobe ... To pravilo je postavil brez dvoma kak umazanec, da si zagotovi hvaležnost tako rekoč zastoj. Z velikodušno poklonjenim darilom se je gotovo iznebil stare mrhe, z njo pa sitnosti in stroškov za konjača. Ni pa verjetno, da bi se našel kmet, ki bi si ne ogledal kljuset, preden bi ga postavil v hlev; sumljiva bi mu bila že sama radodarnost.

Darovi so različni, a še bolj različen je njihov namen in pomen. Najnavadnejši in najcenejši,

tako rekoč prva stopnja darov je čestitka. Francu Jožefu so čestitali ob njegovi vladarski šestdesetletnici knezi vsega sveta. Izmed čestitk, celo nemških, jih je bila vsaj polovica, recimo, hinavskih. Stalinu ne čestita nihče, kar je bolj odkrito; tako vsaj ve, pri čem da je. Čestitke so torej zelo dvomljivo merilo za prijateljstvo.

Druga stopnja so darovi, vidni in prijemljivi. Najnavadnejši in najpogostejši je šopek. Prvo mesto med njimi ravzema tak iz domačih poljskih cvetlic, poklonjen srcu od srca. Vrednost mu dajeja razen domačnosti njegov namen in pomen. Če se včasih razirga, da ga je odnesti s košaro, le potrjuje pravilo.

Bolj kočljiva je zadevščina z drugimi šopki, takole ob narodnih prilikah. Marjetica velja za italijansko, plavica za nemško, nagelj je pa kažipot v policijski register. S temi torej ni nič. Pravi narodni šopek je iz tujih rož, iz nemških, italijanskih, japonskih, ki mu dajeja vrednost še carina in narodno srce.

Domači šopki se izročajo ali osebno ali po postreščku, narodni pa samo osebno na slovesen način. Prvi pridejo v nedrije, drugi v posodo na vidnem mestu, da jih ne zgreši — smetar. Igralcem jih izročajo različno: ali jih preprosto zmečejo na oder, ali prinesejo osebno, če niso povezani z navadno žico. Slednji so bolj priljubljeni, čeprav jih darujejo starejši častilci, že po večkrat oddani. Gledališče je pač gledališče.

Tudi svet postaja bolj in bolj gledališče. Režiserji se komolcajo, tenorji nastopajo po sejmar-sko. Hvaležno občinstvo jih pa obsipa s priznanji in čestitkami, ustnimi in brzojavnimi; tu in tam, kadar nanese, tudi s šopki. Pa se je primerilo, da je bil kak šopek pretežek, da je opraskal plešo ali udal cilindru strop. Pa so galerijo zaprli.

(Dalje prihodnjič.)

Urednik in izdajatelj: Vitko K. Musek, Ljubljana.